

menschen en kende niets om afgunstig van te zijn. Met medelijden dacht hij aan al die vele dorpelingen die nu al aan het werk waren en sloven zouden den heelen dag; aan die menigte die scharrelen en schravelen moesten om er te komen, aangedaan door de gedurige onrust en vrees voor winst en verlies. Oneindig ver beneden zich wist hij het mindere volk, dat ploeterde in armoede en ellende, van alles ontzegt en gewend aan de vuiligheid — in de wanhoop om er ooit boven te komen....”

„Met die beschouwingen verhoogde Koornaert telkens 't bewustzijn van zijn eigen geluk en in gedachten ging hij door de ruime kamers van zijn heerenhuis, schatte de weerde der kostbare meubels en de heerlijkheid van den schoon aangelegden lusthof er rondom. Het vleide zijne ijdelheid van rentenier zich de eerste te weten op het dorp, die niemand hoeft na te zien, die 't meest verstand heeft van leven en genot zoekt met zijn fortuin, in plaats van te scharrelen om het kapitaal te doen aangroeien. Ja, verstand en beredeneering, dat waren nog de grootste hoedanigheden die zijn geluk volmaakten.

„Daarbij rekende hij ook nog de levens-toestanden, die hem altijd gunstig geweest waren.....”

Maar nu is de burgemeester dood, en Koornaert wil zijn plaats wel innemen — en toch ook weer niet, daar hij dan zijn rust kwijt is —, nu wordt Koornaerts „toebak” gestolen en ontstaat van verschillende zijden in zijn onnoozele ziel die strijd tusschen zijn vrees en zijn begeerte, waaraan hij ten slotte te gronde zal gaan, de stumper!

Daarnaast nu een andere kerel in zijn bed, zijn doodsbed, Sissen Busschere, de strooperherbergier, die een schot in zijn buik beet heeft, dat hem het leven kosten zal. Hij ligt verhalen uit zijn leven te doen aan zijn makker Poortere. En dan volgt (I bl. 927):

„Een anderen keer kwam Busschere met zijn grootvader en zijn vader vooruit en begon ervan te vertellen. De grootvader

vooral scheen hem te bezielen met een ontzaglijke vereering. Uit de duisternis van 't verleden verscheen die gestalte in zijne verbeelding als een reus, die eens heel de streek in dwang hield door zijn ongelofelijke sterkte. Er liepen nog een thoeveel geschiedenissen over hem bij de inwoners van 't dorp en nog veel oude dingen waren aan zijne herinnering vastgebleven. Dichter bij de werkelijkheid en levendiger in 't geheugen stond Sissens eigen vader, die ook een wreede kerel geweest was in zijnen tijd. Toen Busschere daarvan begon te vertellen, herleefde hij weer. Hij kende elke gebeurtenis, elke heldendaad en hij wist die ongelooflijke zaken zulk een oprechten schijn en zoo waarachtig te staven in zijn voordracht, omdat hij alles kon vastknoopen aan personen en zaken of plaatsen die nu nog bestonden. Zijne voorouders waren Sissens eenige trots, hij had hun macht, of een deelken van hunne macht overgeërfd, — want zich zelf bekende hij maar een jongske te zijn bij 'tgeen zij geweest waren. 't Slot van zijn vertelling was dan altijd weer een zware weemoedsvlaag, het liep altijd uit op de treurnis om 'tgeen er voorbij was en om de kostelijkheid en de leute van den „ouden tijd” toen alles heel anders was dan nu....

„De zware vent met zijn hoekige kaakbeenderen, met zijn vierkantig voorhoofd en zijn wenkbrauwen die als steenen bogen boven zijn diepliggende oogen welfden, hij lag te knarsetanden van spijt en te zuchten van weemoed, als iemand die overdaan is door wanhoop omdat zijn leven verlopen bleek eer 't al begonnen was.

„— Ik heb nog niets uitgericht! riep hij uit.”

Ik weet niet of Streuvels de tegenstellingen van persoonlijkheden — en het daardoor veroorzaakte artistiek effect — welbewust heeft gezocht, maar voor elken aandachtigen lezer moet het opvallend zijn dat de, op zichzelf zéér fijn genuanceerde,